

ד.

המאורע ד'מת¹ בערב שבת² מהוה "סימן יפה"³ (אם עדיין יש צורך ב"סימנים") שכבר נגמרה ונשלמה עבודת השליחות דבירור וזיכוך עניני החול באופן ד"זאב יטרף" ע"י "זרעו של יוסף" (כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו) שנמשלו לדגים, והכל מוכן לסעודה, הסעודה דלעתיד לבוא ("ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"⁴), שבה תהי' תכלית השלימות דאכילת הדגים (לאחרי שלימות ההכנה בערב שבת) – "מבשרו⁵ של לויתן", וכן שור הבר ויין המשומר.

(משיחת ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט תשנ"ב (ב))

- 1) כתובות קג, ב.
- 2) פטירת הרה"ח וכו' ר' משה יצחק ע"ה העכט בערב שבת זה. וראה בפנים השיחה בארוכה (המו"ל).
- 3) ומ"ש "סימן יפה לו" – אין זה רק בתור איש פרטי, אלא גם בתור חלק מכלל התלמידים והשלוחים דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.
- 4) תמיד בסופה.
- 5) ב"ב עה, א.

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
To DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

וארא

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כו

(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי

"מכון לוי יצחק"

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה
שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

דורנו שכבר כלו כל הקיצין, והכל מוכן לסעודה דלעת"ל, שולחן-ערוך עם הסעודה דליתן ושור הבר ויין המשומר.

ויש לומר, שכללות הזמן הקשור עם יום ההילולא העשירי בשבט (שבעים שנה בחיים חיותו בעלמא דין, והמשך השנים שלאח"ז, יותר מארבעים שנה)⁴ נחלק לג' תקופות שהם ע"ד ובדוגמת ג' התקופות הכלליות במשך כל הדורות (לפני מ"ת, מ"ת וימות המשיח), שמרומזות בג' הפרשיות שמות וארא בא:

תקופה ראשונה, ארבעים שנה (תר"ס-תר"פ), בזמן נשיאותו של אביו, שאז התחיל שלימות הענין דהפצת המעיינות חוצה ובפרט ע"י התייסדות ישיבת תומכי תמימים (בניהולו של בנו יחידו) – ע"ד ובדוגמת עבודת האבות בהכנה והתחלת הענין דמ"ת.

תקופה שני, שלושים שנות נשיאותו בחיים חיותו בעלמא דין (תר"פ-ש"ת), שבהם ה' החידוש המיוחד שלו בתור נשיא דתורת חסידות חב"ד בהפצת המעיינות חוצה ממש, ועד להחידוש בעשר שנים האחרונות (גמר ושלימות עבודתו) בהפצת המעיינות חוצה בחצי כדור התחתון (שבו לא ה' מתן-תורה) – ע"ד ובדוגמת החידוש דמתן-תורה.

ותקופה שלישית, המשך הנשיאות לאחרי הסתלקותו (מיום עשתי עשר לחודש עשתי עשר דשנת עשתי עשר (תשי"א)⁵), שניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת המעיינות חוצה בכל קצוי תבל, ועד לגמר ושלימות העבודה, שהכל מוכן כבר לסעודה דלעתיד לבוא – ימות המשיח.

(משיחות ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט תשנ"ב)

(4) שבהם "קאי איניש אדעתי דרבי" (ע"ז ה, רע"ב), כיון שנתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע" (תבוא כט, ג).
 (5) ראה קונטרס משיחות ש"פ וארא תש"נ הערה 99 (ס' השיחות תש"נ ח"א ע' 255-56).

הסיבה, לכאורה, לפירוש רש"י זה, למרות שבתורה אין מוזכר ש"חזר ונעשה מטה", היא משום שזוהי המשמעות הפשוטה של המילים "ויבלע מטה אהרן...", ולא נאמר "ויבלע תנין אהרן"⁴.
 ובאופן זה מודגש יותר הפלא והנס, שמטה אהרן בלע, פעולה שהיא לחלוטין לא בגדרי הטבע.

ב. "נס בתוך נס"

לפי זה יש להבין: על הפסוק "ויבלע מטה אהרן את מטותם", נאמר בגמרא⁸ שזוהו "נס בתוך נס". כך נאמר גם במדרש, שארע כאן, "נס גדול"⁹. ואין מובן: מדוע אין רש"י מצייין גם בפשוטו של מקרא שהיה זה "נס בתוך נס" וכדומה?
 אמנם, בפשוטו של מקרא אין חשוב כל כך, לכאורה, להדגיש את גודל הנס, ודי בכך שרש"י מתאר את אופן התרחשותו – "מאחר שחזר ונעשה מטה בלע את כולן", החשוב להבנת הפסוקים,

אך אנו רואים בפרשתנו עצמה, שלגבי מכת הברד מפרש רש"י¹⁰ כאשר היה "נס בתוך נס"¹¹. הסיבה לכך מובנת בפשטות: כאשר שלח הקב"ה את משה ואהרן אל פרעה אמר להם¹², "ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את אותו ואת מופתי בארץ מצרים". ולכן מובן, שבלימוד לפי פשוטו של מקרא יש להדגיש ולהסביר את ריבוי האותות והמופתים בארץ מצרים, וכפי שאומר רש"י גם לגבי מכת שחין¹³, "הרי נסים הרבה".

לפי זה תמוה: מדוע אין רש"י מדגיש גם כאן שהיה זה "נס בתוך נס"?

(8) שבת צו, א.

(9) כ"ה הלשון בתנחומא כאן ג: נס גדול נעשה במטה. ובשמו"ר (פ"ט, ז) הובא תהלה מאמר ר"א. נס בתוך נס ואח"כ דברי ר"י ב"ד חגיגא, נס גדול נעשה במטה. וראה לקמן שוה"ג להערה 32.
 (10) ט, כד.
 (11) והוא מתנחומא פרשתנו יד. שמו"ר פ"ב, ד. וש"נ.
 (12) פרשתנו ז, ג.
 (13) ט, ה.

א. "ויבלע מטה אהרן"

בפרשה העוסקת במופת המטה¹ – לאחר "וישלך אהרן את מטהו לפני פרעה ולפני עבדיו והי' לתנין" ולאחר "ויעשו גם הם חרטומי מצרים בלהטיהם כן וישליכו איש מטהו והיו לתנינים" – מסיימת התורה ואומרת: "ויבלע מטה אהרן את מטותם".
 רש"י מצטט את המילים "ויבלע מטה אהרן"², ומפרש: "מאחר³ שחזר ונעשה מטה בלע את כולן".

בפשטות כוונת רש"י בפירושו זה היא: בפסוקים אין מסופר, שלאחר שמטה אהרן הפך לתנין, הוא חזר והפך למטה, ולפיכך ניתן היה לחשוב, שבמלה "ויבלע" הכוונה היא, שבהיותו תנין הוא בלע את התנינים של חרטומים⁵, וכוונת התורה במילים "ויבלע מטה אהרן את מטותם", היא משום שבמהותם היו אלו מטות – מטה אהרן ומטות חרטומים⁶.
 לכן מפרש רש"י, שאין הדבר כך, אלא משמעות המילים "ויבלע מטה אהרן" היא אכן כפשוטה: "מאחר שחזר ונעשה מטה בלע את כולן", שלאחר שובו להיות מטה הוא בלע אותם⁷.

(1) פרשתנו ז, י"ב.
 (2) כ"ה בדפוס א' ו' וכמה כתי"י רש"י (שתח"י), שהד"ה הוא "ויבלע מטה אהרן". ובא' מכת"י רש"י (שתח"י) מעתיק רש"י בהד"ה גם התיבות "את מטותם". וראה לקמן בפנים סעיף יא ובהערות שם.
 (3) ראה לקמן הערה 7.
 (4) ראה רא"ם, ג"א, רע"ב ועוד בפרש"י כאן. פרש"י שבת צו, א.
 (5) כמו שפי' בראב"ע כאן. וכ"ה דעת הרלב"ג כאן (וראה גם בחיי כאן בסופו). – ובראב"ע כ' על הפי', כי אחר ששב (מטה) בלע מטותם – "וזה פלא גדול". וראה לקמן בפנים סעיף ג. וש"נ.
 (6) ראב"ע כאן.
 (7) במהרש"ל כאן (יריעות שלמה ומנחת יהודה כאן) מפרש גם בפרש"י שהבליעה היתה בהיותו תנין ותנין אהרן בלע התנינים שלהם, ומביא רא"י מלשון רש"י, "מאחר" ולא "לאחר". אבל כבר הקשו על דבריו בכמה מפרשים [ראה בארוכה הואיל משה (לתלמידו – בעל מט"מ) – באר התורה ריש פרשתנו. וכ' שט"ס בפרש"י וצ"ל, "לאחר" כבפירוש רש"י בש"ס (הובא לקמן בפנים סעיף ג). וכ"ה בדפוס ראשון ובא' מכת"י רש"י (שתח"י), וכן הוצעת ברא"ם, ג"א ועוד. ובדפוס שני: אחר שחזר].

ו"עמו אנכי בצרה"³, ו"פדה אלקים את ישראל מכל צרותיו"⁴ (ורק אח"כ "והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו"⁵) וכו' וכו' –

הרי דבר ברור ש"לא ינום ולא יישן שומר ישראל" בכל מקום בעולם שבו נמצאים יהודים, גם בחוץ לארץ,

ועאכו"כ בארץ הקודש, שנקראת בתורתנו הקדושה והאמיתית: "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"⁶.

. . . וכאמור, הקב"ה מודיע ומכריז לישראל בכל מקום שהם, ועאכו"כ בארץ הקודש: "בני אל תתיראו".

נ.מ.

העשירי בשבט (העשירי יהי' קודש"¹, בכל חודש, ועאכו"כ העשירי בחודש אחד עשר) הוא יום ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו:

ענינו של יום ההילולא – כמ"ש רבינו הזקן בתניא² ש"כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו . . . מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה . . . ופועל ישועות בקרב הארץ", ועוד ועיקר, שכולל הנתינת-יכח על המשך הצמיחה ביתר שאת וביתר עוז לאחרי הסתלקותו כתוצאה מהזריעה ד"כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו"³, עד להצמיחה דהגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בדורנו זה (דור האחרון של הגלות ודור הראשון של הגאולה), כעדותו של נשיא

(1) בחוקותי כז, לב.

(2) אגה"ק סי' ז"ך וכ"ח.

(3) ראה אגה"ק שם: "ונורעו בחקל תפוחין קדישין אורות עליונים מאד . . . גידולי גידולין".

ואדרבה: מטרתן העיקרית של המכות היתה להעניש, להכות את פרעה ואת המצרים, ולכן אין כל כך חשיבות, לכאורה, להדגיש שהתרחשו בהן נסים רבים, ובכל זאת מוצא רש"י לנכון להדגיש לגבי השחין והברד את ריבוי הנסים שהתרחשו במכות אלו, ועל-אחת-כמה-וכמה היה עליו לעשות זאת בענין המופת של הפיכת המטה לנחש, אשר בא כל כולו מלכתחילה כאות וכמופת, ולא כעונש וכהכאת מצרים – זהו מענה ל"תנו לכם מופת"¹⁴, וכאן בודאי היה רש"י צריך לבטא את עוצמת הנס והמופת שבדבר.

ג. "חזר ונעשה מטה" – ללא פעולה מיוחדת

בפשטות ניתן היה לבאר, שהפירוש, נס בתוך נס" אינו מתאים כאן בפירוש רש"י לפי פשוטו של מקרא:

אחד הפירושים¹⁵ על המשמעות של "נס בתוך נס" הוא: הנס הראשון הוא הפיכת התנין שוב למטה, והנס השני הוא שהמטה בלע את מטותם.

וכך ניתן לבאר¹⁶ את פירוש רש"י בגמרא⁸ על "נס בתוך נס" – "לאחר שחזר ונעשה מטה בלען, ולא כשהוא תנין, דלא כתיב ויבלע תנין אהרן"¹⁷

אך בפשוטו של מקרא אין רש"י יכול לבאר כך. כי [בנוסף לכך, שהנס הראשון ש"חזר ונעשה מטה" אינו קשור לעצם הבליעה – "ויבלע מטה אהרן" – ולכן אין כאן בעצם "נס בתוך נס", הרי] בפשוטו של מקרא צריך לומר, שהפיכתו של התנין שוב למטה לא היה נס. ובהקדים:

לפני כן, בפרשת שמות¹⁸, כאשר הראה הקב"ה למשה את האות של המטה אשר יראה

(14) ד, ט.

(15) פ"י ה"ב' בנחלת יעקב כאן.

(16) אבל ראה לקמן סי"ה.

(17) ולכאורה כן משמע מהלשון בשמו"ר פ"ט שם: נס בתוך נס מלמד שחזר המטה מטה כברייתו ובלע אותן. ובמדרש לקח טוב: נס בתוך נס שנהפך לתנין ועוד חזר למטה והמטה בלע המטות שאם בלע התנין כו'. ושם משמע שכולל בזה גם הנס הא' שהמטה נהפך לתנין.

(18) ד, ג"ד.

משה לישראל, נאמר בתורה, שלאחר "וישליכהו ארצה ויהי לנחש", אמר הקב"ה למשה "שלח ידך ואחו בנובג, וישלח ידו ויחזק בו (ורק אז) ויהי למטה בכפו". מכך רואים, שכדי שהנחש ישוב להיות מטה נדרשה פעולה מיוחדת.

ומתעוררת השאלה: כיצד ייתכן שבפשוטו אין מוזכר כלל על כך ש"חזר ונעשה מטה", ואין אנו מוצאים שנעשתה פעולה מיוחדת על ידי אהרן כדי להפוך את התנין שוב למטה¹⁹. דבר זה אינו מוזכר גם בציווי ה' המופיע לפני כן¹⁴ "כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת, ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין"²⁰!

והכרחי לומר, שלפי פשוטו של מקרא לא נעשתה הפיכת התנין שוב למטה על ידי פעולה מיוחדת, אלא היא נעשתה מאליה, כדלהלן.

ד. כשהסתיים הצורך בנס – הוא התבטל מאליו

במופתים האחרים שהיו במצרים יש שני סוגי נסים:

(א) נס ששינה את הטבע ממצאיות טבעית אחת לאחרת, כבמקרה של "ידו (של משה) מצורעת כשלג"²¹, שלאחר הנס הפכה הצרעת של היד לטבעית, כך שהיה צורך בנס אחר כדי לבטלה, ולגרום לכך שהיד "שבה כבשרו"²².

(ב) הנס שלא שינה את המציאות מאחת לאחרת, אלא זהו שינוי בטבע המציאות, אשר מתחדש בכל רגע באופן נסי, בדומה לקרי"ס²³

(19) ופשיטא שדוחק גדול לומר שסומך על הנאמר לפניו אצל משה, ובפירש שהיו ב' ציוויים חלוקים מה, ולשתי מטות שונות – האות דמטה לפני בני ישראל ומהמטה בהמטה אהרן לפני פרעה ועבדיו (ראה פרש"י שמות ד, כא). וראה לקמן הערה 28.

(20) להעיר מהרי"ף לע"י שבת שם. וראה ע"ד החסידות תו"ח שמות נח, סע"א ואילך.

(21) שמות ד, ו.

(22) שם, ז. וכדמוכח גם ממרו"ל (פרש"י עה"ת שם, משבת שם) מכאן שמדה טובה ממחרת לבוא ממדת פורעניות. ולהעיר מצפצפ"ג עה"ת שמות שם.

(23) שה"י ע"י ש"וילך ה' את הים ברוח קדים עזה כז הליכה" (בשלב יד, כא), "ואילו הפסיק ה' את הרוח כרגע היו המים חוזרים וניגרים במרד כדרכם וטבעם" (שער היחוד והאמונה פ"ב). וראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ז ע' 95 ואילך.

הוספה

בשורת הגאולה

יג.

בזמנים אלו שהאומות מתגרות זו בזו, ווען אידן האָבן די הבטחה מיוחדת פון דעם אויבערשטן „בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם”¹, נוסף צו די ריבוי הבטחות בתורה אַז „לא ינום ולא יישן שומר ישראל”², און „עמו אנכי בצרה”³, און „פדה אלקים את ישראל מכל צרותיו”⁴ (און ערשט דערנאָך „והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו”⁵) וכו' וכו' –

איז אַ זיכערע זאָך אַז „לא ינום ולא יישן שומר ישראל” בכל מקום בעולם וואו אידן געפינען זיך, אויך אין חוץ לארץ,

ועאכו”כ אין ארץ הקודש, וועלכע ווערט אָנגערופן בתורתנו הקדושה והאמיתית: „ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה”⁶.

. . . וכאמור, דער אויבערשטער איז מודיע ומכריז צו אידן בכל מקום שהם, ועאכו”כ בארץ הקודש: „בני אל תתיראו”.

(משיחות ש”פ וארא, כ”ז טבת, מבה”ח שבט תנש”א)

- 1) יל”ש ישעי' רמז תצט.
- 2) תהלים קכא, ד.
- 3) שם צא, יד.
- 4) שם כה, כב.
- 5) שם קל, ח.
- 6) עקב יא, יב.

בזמנים אלו שהאומות מתגרות זו בזו, כשיש לבנ”י הבטחה מיוחדת מהקב”ה „בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם”¹, נוסף לריבוי ההבטחות בתורה ש„לא ינום ולא יישן שומר ישראל”²,

ולכן אין רש”י מציין בפשוטו של מקרא שהתרחש כאן נס בתוך נס.

ה. נס בתוך נס – מטעמים אחרים

אך יש להבין:

מהרש”א²⁹ מסביר, שמשמעות פירוש רש”י בגמרא לגבי נס בתוך נס, היא ש„נס הא' היא הבליעה גופה, גם אם היה תנין, ועוד נס שני שבלען אחר שנעשה מטה”, ומהרש”א עצמו מפרש על יסוד דברי המדרש³⁰, פירוש אחר, שהנס הראשון הוא עצם הבליעה על ידי מטה, ו„בתוך נס הבליעה שנעשה מטה היה עוד נס אחר בתוכו, שלא נתעבה מטה על ידי הבליעה”, של כל שאר המטות.

לפי זה צריך היה רש”י לציין, מטעמים אלו, שהיה כאן נס בתוך נס.

ו. שתי אפשרויות ל„נס בתוך נס”

לכאורה יש לומר, שגם שני אופנים אלו אינם מתאימים לפשוטו של מקרא: הפירוש הראשון, ש„נס הא' היא הבליעה גופה גם אם היה תנין”, אינו מובן בפשוטו של מקרא: (א) בליעת תנין על ידי תנין אחר אינה נס כלל, כי „כן דרך התנינים לבלוע זה את זה”, כפי שרואים זאת בפועל, והמהרש”א מביא זאת מדברי המדרש³¹. (ב) לפי פירוש זה קשה להבין את הביטוי „נס בתוך נס” – אין זה נס אחד המתרחש בתוך נס אחר, אלא שני נסים שונים³².

- 29) חדא”ג שבת שם.
- 30) תנחומא שם.

31) תנחומא שם. ובשמו”ר שם איתא לפני דעת ר”א דנס בתוך נס: באותה שעה אמר הקב”ה אם יבלע תנין את תניניהם של מצרים מנהגו של עולם הוא נחש בולע נחש כו'. ובמדרש לקח טוב: שאם בלע התנין את התנינים אין זה אות ומופת שכן דרכו של עולם הגדול בולע את הקטן. 32) כן הקשה המהרש”א „לפירש”י לא הול”ל אלא ב' נסים היו”. ולכאורה יותר מתאים (לפי הגו”ל בפרש”י) „נס גדול” (כלשון התנחומא ע”ז*) וכיו”ב, דהרי לא היו כאן ב' נסים בפועל.

(* ולא מציינו שחיי צרכים להירק הדם מהאגמים וכל מקוה מימיהם ובעצמים ובאבנים לאחרי המכה, או שהיתה פנולה ונס פרטי שהדס בכל מקומות תנ”ל יחזור למים – כהלשון שנאמר בהמכה (ו, טו), ונתה ידך על מימי מצרים על נהרותם על יאוריהם ועל אגמיהם ועל כל מקוה מימיהם והיו דם”.

– כפי שאנו מוצאים במכת דם, כאשר המים „נהפכו לדם”²⁴, שאף לאחר הפיכתם לדם לא התבטלה עצם מציאותם הטבעית, בהיותם מים, אלא שהנס גרם בכל רגע להפיכתם לדם²⁵. ולכן, כאשר פסק הצורך בנס, הם שבו ומאליהם למציאותם כמים²⁶.

לפי פשוטו של מקרא יש לומר, שכאשר התורה אינה מציינת פעולה נסית מיוחדת לביטול הנס הקודם,

סביר לומר שהחידוש והנס התבטל מאליו, לאחר שהסתיים הצורך בנס, ולא היה צורך בנס נוסף.

לפי זה מובן בענייננו, לגבי המטה שבפרשתנו, שכיון שהתורה אינה מציינת שהתנין שב להיות מטה על ידי פעולה מיוחדת של אהרן, הרי זה משום שלאחר שהתרחש המופת של „וישלך אהרן .. ויהי לתנין”, אשר הקב”ה של ציוה לבצעו לפני פרעה, הסתיים הנס, והתנין שב מאליו²⁷ למציאותו הטבעית – להיות מטה²⁸.

24) פרשתנו ו, יז, שם, כ.

25) ועד אשר „יגית מלאה מים .. ישראל שותה מים והמצרי דם וכשה' לוקח מישראל בדמים (דוקא) ה' שותה מים” (שמו”ר פ”ט, ט).

26) ועפ”ז מובן בפשוטו זה שלא נאמר בהכתוב ע”ד החזרת הדם למים* כמו שנאמר בצפרדע (פרשתנו ח, ד ואילך). כ”א, וימלא שבעת ימים אחרי הכות ה' את היאור” (ו, כה), כי נס והמכה ה' מתחלה רק ל' ימים ואח”כ „שב היאור לקדמותו” (כדיק ל' רש”י שם). וראה לקו”ש חל”א ע’ 34.

27) להעיר מתיביע’ כאן: וזו יד’ אתהפיכו למהו כמן שיריאי. וראה גם הרי”ף לע”י שם.

28) עפ”ז מובן החילוק ד, מופת” זה דמטה אהרן לה, אות” דמטה משה, דשם הוצרך להיות פעולה ונס שיחזור להיות מטה: במטה אהרן ה' צורך רק שפרעה יראה מופת, אבל לא ה' „ע”פ פש”מ, משא”כ ע”ד המדרש – ראה תנחומא (ג) ושמו”ר (שם, ד) כאן. וראה גם כלי יקר כאן פסוק ט) תוכן (פרטי) בהפיכת המטה לתנין (נחש), ולכן כן ה' גם בהנס, שלאחרי המופת חזר תיכף לטבעו, מטה; משא”כ במטה משה ד, ויהי נחש”ש, רמז לו שסיפר לשון הרע על ישראל .. ותפס אומנתו של נחש” (פרש”י שמות שם, ג), היינו שה' רמז ותוכן בזה שנהפך לנחש דוקא, לכן כן ה' גם אופן הנס שנשנתה טבעו (למהות) נחש והוצרך אחר’ לציווי ופעולה, אחז בונבו וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפר”. וראה תנחומא שם.

(* ולא מציינו שחיי צרכים להירק הדם מהאגמים וכל מקוה מימיהם ובעצמים ובאבנים לאחרי המכה, או שהיתה פנולה ונס פרטי שהדס בכל מקומות תנ”ל יחזור למים – כהלשון שנאמר בהמכה (ו, טו), ונתה ידך על מימי מצרים על נהרותם על יאוריהם ועל אגמיהם ועל כל מקוה מימיהם והיו דם”.

בדרך של „ירגיו אדם“⁶⁰, הכאה בדברים, ולפעמים הדרך היחידה היא הבאתו לידי התבטלות ושכירה מוחלטת⁶¹ – פעולה של „בליעה“, שהאחר „יבלע“⁶², ומציאותו העצמית תתבטל.

על כך נלמדת ההוראה, שפעולה זו של „בליעה“ צריכה להיעשות על ידי „מטה אהרן“:

בראש ובראשונה צריך אמצעי זה להינקט על ידי מי שחדור כל כולו בחסד ובאהבת ישראל אמיתיים, ואז ידוע בודאות שהגורם היחיד לצעדו זה הוא רק מפני אהבת ישראל המושלמת שבו, ואין מעורבות בכך ח"ו שום נטיות אחרות הנגרמות מהמדות הרעות שבנפשו הטבעית⁶³.

יד. השפעה בדרכו של אהרן מחישה את הגאולה

ובכך נוספת עוד ההוראה, שפעולת ה„בליעה“, על ידי אהרן, צריכה להיעשות דוקא באמצעות „מטה“, ולא „תנין“:

אין די בכך שהגורם לפעולה זו הוא אהבת ישראל, מדתו של אהרן, אלא אסור שפעולת הבליעה עצמה – „ירגיו אדם“ – תיעשה על ידי

(60) ל' רז"ל – ברכות ה, רע"א.

(61) ראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ו ע' 132 ואילך.

(62) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ו ע' 392 בפ' המשנה (אבות פ"ג מ"ב) איש את רעהו חיים בלעו.

(63) ראה דרמ"צ פט, ב.

„תנין“, על ידי כעס וכדומה, כתכונתו וטבעו של התנין להפחיד ולהזיק^{63*} – אלא רק באופן של „מטה“: המשפיע צריך לעשות זאת כ„מקל“, ללא תחושות של רוגו וכעס ח"ו, או אפילו הרגשה של ישות עצמית, אלא ללא הרגשה של עצמו, כמקל⁶⁴, כדברי חז"ל, כדלעיל, שהמשפיע לא נתעבה על ידי כך.

ואז אכן הופך המושפע ל„בלוע“ במטה אהרן למעליותא, הוא נעשה חלק מתלמידו של אהרן המוכיח, ובמיוחד של אהרן הכהן, „אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה“, עד שזוהי מציאותו גם בגלוי, כי התבטל אצלו לחלוטין „היפך הטוב“,

ועבודה רוחנית זו מחישה את היציאה מהגלות העכשווית (מצרים), כי אהבת חנם מבטלת את הגורם לגלות – שנאת חנם⁶⁵,

ומיד הן נגאלין, וכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות⁶⁶.

(משניות ש"פ וארא תשמ"ב, תשמ"ה)

(63*) אף שגם באופן זה עושהו „לא להנאת עצמו רק לקיים שליחותו ית“, כנחש שאין לו הנאה בנשיכתו (ראה ענף יוסף לע"י יומא כג, א) – אבל מ"מ יש איבה בלבו (ראה רש"י יומא ט"ז).

(64) ראה רמב"ם הל' דעות פ"ב ה"ג, יראה עצמו בפניהם שהוא כועס .. ותהי' דעתו מיושבת .. והוא אינו כועס.. ולהעיר מדיוק ל' אדה"ו (הל' ת"ת בסופו): חייב להראות עליהם רוגו ולהכלימם כדי לזרום ולחדדם (ולא כבדמב"ם (הל' ת"ת פ"ד ה"ה), חייב לרגו עליהן, ובשור"ע יו"ד (סי' רמו סי"א), חייב לכעוס עליהם). וראה ליקוט פירושים כו' לאגה"ת (קה"ת תשמ"ו) ע' קנא בהערה.

(65) יומא ט, ב.

(66) מיכה ז, טו.

ופירושו של המהרש"א, שהנס השני הוא ש„לא נתעבה המטה על ידי הבליעה“, אינו מופיע אפילו ברמו בפשוטו של מקרא.

אך לאמיתו של דבר שאלות אלו אינן מספיקות כדי לדחות את שני הפירושים הללו:

לגבי הפירוש הראשון: א) אמנם, כאשר תנין אחד בולע תנין אחר, קטן יותר, אכן אין זה נס, אך כאשר תנין אחד בולע תנינים רבים זהו נס. ב) אמנם, הביטוי „נס בתוך נס“ אינו מתאים כל כך, כקושיית המהרש"א, אך רש"י יכול היה לומר „שני נסים היו“³³, בדומה לדברי רש"י עצמו¹³ לגבי מכת שחין, כדלעיל, „הרי נסים הרבה“, או „נס גדול“³⁴ וכדומה.

ולגבי פירוש המהרש"א, שהנס השני הוא ש„לא נתעבה המטה על ידי הבליעה“, יש לומר שאפשר להבין זאת גם בפשוטו של מקרא:

בהמשך, לגבי מכת דם, נאמר³⁵ „והמטה אשר נהפך לנחש תקח בידך“, „קח מטך ונטה ידך...“. במכת צפרדע נאמר שוב³⁶ – „נטה את ידך במטך...“. במכת כנים נאמר³⁷ – „נטה את מטך...“. ובפשטות מובן שבכל המקומות הללו מדובר באותו מטה המוזכר כאן³⁸. ואילו היה המטה משתנה ומתעבה כל כך על ידי בליעת כל המטות של חרטומי מצרים, כנאמר במדרש³⁹, „אילו היה עושה אדם מכל אותן המטות שהשליכו ונעשו תנינים, היו יותר מעשרה חבילות (ועומדין⁴⁰)“ – צריך היה הדבר להיות מוזכר בתורה, ולפחות ברמו.

(33) לפי המהרש"א, כנ"ל הערה הקודמת.

(34) ככתבנומא (ראה הערה 32).

(35) ז, טו. יט.

(36) ח, א.

(37) ח, יב.

(38) כי אף את"ל שלדעת רש"י בפשט"מ הוי מטה משה ומטה אהרן ב' מטות נפרדים, הרי פשיטא דהמטה שנוכר בג' מכות הראשונות שהיו ע"י אהרן ולא ע"י משה (ראה רש"י פרשתנו ז, יט) לא השתמש אהרן במטהו של משה מטעם זה גופא שעצם המכה לא ה' ע"י משה. וראה תיב"ע ז, טו. חז"ב כה, א. וברא"ב פרשתנו (ו, ט) ובפירושו הקצר שם, דכולם מטה אחד. וראה אברבנאל וכלי יקר שם. ועוד.

(39) בתחומא שם. ועד"ו בשמור"ר שם.

(40) כ"ה בתחומא לפנינו. ולכאורה צ"ל „עומרין“. ובחזרא"ג שם מעתיק מתחומא, אילו ה' עושה אדם כל כו' חבילות היו ל' עומרין“. ובשמור"ר שם: שאע"פ שבלע כל אותן המטות שהשליכו שהיו רבים לעשות מהן י' עומרין כו'.

מכך מובן גם לפי פשוטו של מקרא, ש„לא נתעבה המטה על ידי הבליעה“.

והקושיה בעינה עומדת: מדוע אין רש"י מצייין, שהיה כאן „נס בתוך נס“, או „שני נסים“ וכדומה?

ז. „ויבלע את מטותם“ – אינו מוזכר בדברי ה'

כדי להבין זאת יש להקדים ענין הטעון הסבר, לכאורה, לגבי מופת המטה:

בדברי ה' אל משה ואל אהרן – „כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת“¹⁴ – אמר הקב"ה „ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין“, ותו לא. כיצד ייתכן שלאחר מכן התרחש המופת „ויבלע (מטה אהרן) את מטותם“, אשר כלל לא הוזכר בדברי ה'?

אין לומר, כמובן, שכיון שחרטומי מצרים בצעו פעולה, „וישליכו איש מטהו והיו לתנינים“, אשר אודותיה לא הורה הקב"ה בציוויו, לכן היה צורך במופת נוסף של „ויבלע (מטה אהרן) את מטותם“ – כי הקב"ה הרי ידע זאת, ובכל זאת לא ציווה על כך לאהרן.

ח. „צורך (צורך)“ – „יכולת וממשלה“

ההסבר לכך הוא:

על הפסוק „תנו לכם מופת“ מבאר רש"י: „מופת – אות להודיע שיש צורך (צורך) במי ששולח אתכם“. משמעות המושג „צורך (צורך)“ בפירוש רש"י כאן היא, כדברי המפרשים⁴¹ – „לשון יכולת וממשלה“.

כלומר, למרות שהמכות עצמן הראו את כוחו וממשלתו של הקב"ה, כנאמר „והרביית⁴² את אותותי ואת מופתי בארץ מצרים.. וידעו מצרים כי אני ה' בנטותי את ידי על מצרים“, בכל זאת רצה הקב"ה, שכהכנה למכות, תתבטא יכולתו וממשלתו של הקב"ה על מצרים כענין בפני עצמו, בלי קשר לעונשם של המצרים ולמכות. לפי זה מובן, שאות המטה לא התרחש כדי

(41) חזקוני ופ"י הרא"ש (הדר זקנים) כאן. וראה גם רא"ם, גר"א ושאר מפרשי רש"י.

(42) ז, ג"ה.

ליכות

כ"ק אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וּרְבִינוּ מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ

ויה"ד שעי"י קיום הוראת

כ"ק ארמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וּרְבִינוּ מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ לְעוֹלָם וָעֶד

המשלה, של הקדוש־ברוך־הוא על המצרים. דוקא כאשר הבליעה נעשית על ידי מטה, המבטא כוח וממשלה (מקל לרדות⁴⁴), הושג בכך ה"מופת" לפני פרעה, היכולת והממשלה של הקדוש־ברוך־הוא על המצרים.

י. פירוש רש"י – בהתאם לתכלית הנס

וזהו ההבדל בין פירוש רש"י בפסוק זה, שבו אין רש"י מציין שהיה זה נס בתוך נס, או הרבה נסים, לבין הפסוקים שבהמשך, לגבי המכות, שבהם רש"י מדגיש שהתרחש נס בתוך נס, או נסים רבים:

מטרתן העיקרית של המכות היא כשמן: מכות, שבהן היכה הקב"ה את המצרים. אך כדי שיהיה ניכר שהן מאת ה', וידעו מצרים כי אני ה' בנשותי את ידי על מצרים, התרחשו בחלק ניכר מן המכות נסים, נס בתוך נס, נסים הרבה, וכדומה.

לעומת זאת, מטרתן של מופת המטה היתה "להודיע" את ה"צורך", את יכולתו וממשלתו של הקב"ה על המצרים, ולא חשובה כל־כך, לפי פשוטו של מקרא, ההדגשה על גודל וריבוי הניסים, כי אם רק את שליטתו של הקב"ה על המצרים, וזה מתבטא גם בעצם הענין של "מאחר שחזר ונעשה מטה בלע את כולן".

יא. "את כולן" – מטות או תנינים

לפי זה ניתן לבאר גם מדוע משתמש רש"י בביטוי "בלע את כולן"⁴⁵, ולא כלשון הפסוק "את מטותם"⁴⁶, ובמיוחד כאשר ניסוח זה – "את כולן" – מאפשר דעות שונות⁴⁷ אם גם התנינים של החרטומים חזרו להיות מטות, ומטה אהרן בלע אותם כמטות, או שהם נשארו תנינים ונבלעו כך על ידי מטה אהרן –

(44) להעיר מפרש"י וילך לא, ז. וראה גם שמור"ר כאן (פ"ט, ב).

(45) ובפרסו שני, בלע אותם.
(46) ב"באר התורה" (שבעה ערה 7) מעתיק מרש"י, בלע את מטותם. ובא' מכת"ר רש"י (שתח"י) מעתיק בהד"ה (גם), את מטותם ומסיים בפירושו, בלע אותם.

(47) ראה רא"ם, הואיל משה (באר היטב), צידה לדרך, נחלת יעקב ועוד בפרש"י.

כך יש, להבדיל, עשר דרגות ב"קליפה". אך כהכנה לשבירת הדרגות המסוימות הללו התרחש מופת המטה. המטה הפך לנחש ומיד לאחר מכן, ויבלע מטה אהרן את מטותם, ש"בליעה" זו מצביעה על התבטלות מוחלטת של הדבר הנבלע⁵³, ועל ידי התבטלותו ושבירה כללית ומושלמת של קליפת מצרים בכללותה, התאפשרה לאחר מכן פעולת עשר המכות לשבירתו וביטול פרטי הדרגות של קליפת מצרים.

יג. השפעה של "בליעה" – רק על ידי "מטה אהרן"

מכל דבר יש ללמוד הוראה בעבודת ה': התורה היא נצחית⁵⁴. מכך מובן, שבמיוחד ענין מהותי כל כך כציאת מצרים, וכל הקשור לכך, כולל גלות מצרים, ישנו בכל התקופות ובכל הדורות בעבודתו הרוחנית של האדם. כציווי חז"ל, "בכלל⁵⁵ דור ודור (וכל יום ויום)⁵⁶ חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא (היום) ממצרים".

כאשר רוצים להשפיע על יהודי אחר, יש לעשות זאת, כהוראת חז"ל⁵⁷, באופן של "ימין מקרבת", מתוך אהבת ישראל, כאהרן הכהן שהיה "אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה"⁵⁸, וכדברי אדמו"ר הזקן⁵⁹, ש"אף הרחוקים מתורת ה' ועבודתו .. צריך למשכן בחבלי עבותות אהבה וכולי האי ואולי יוכל לקרבן לתורה ועבודת ה'". ויותר מכך: אפילו אלו אשר "מצוה לשנאותם", הרי "מצוה לאהבם גם כן", ויותר מכך – צריך לעורר בלבו רחמים עליהם, והרחמנות מבלטת השנאה ומעוררת האהבה".

אך לפעמים שרוי היהודי האחר במצב שפל כל כך, הטוב שבו מוסתר כל כך, שיש צורך

(53) ראה תו"ח שמות (נח, סע"ב): שבלעו אותם וכללו בעצמותם ממש ולא נמצאו במציאות שלהם כלל.

(54) תניא רפי"ז.

(55) משנה פסחים קטו, ב.

(56) תניא רפמ"ז.

(57) סוטה מז, א. וש"נ. הובא להלכה בהל' ת"ת לאדה"ז פ"ד סי"ז.

(58) אבות פ"א מ"ב.

(59) תניא פל"ב.

כי פרט זה אינו קשור להדגשה שבפסוק. הכוונה העיקרית של הפסוק היא להדגיש שמטה אהרן בלע, "את כולן"⁴⁸: העובדה שמטה אהרן בלע בשליחותו של הקב"ה את מה שמייצג את כוחם של חרטומי מצרים (ואין זה חשוב אם היו אלו תנינים או מטות^{48*}), הוכיחה באופן ברור את יכולתו וממשלתו של המשלה, של הקב"ה, על פרעה ועל המצרים.

יב. עשר המכות – שבירת עשר דרגות של קליפת מצרים

כל האמור לעיל יובן יותר לפי ההסבר בפנימיות התורה:

מבואר בתורת החסידות⁴⁹, שתכליתן של עשר המכות היא לשבר את ה"קליפות" החשות עצמן ל"יש" ולמציאות עצמאית. כי המופתים הוכיחו בבירור שאין הן "יש" ומציאות כשלעצמן, אלא הן זקוקות לקבל באופן תמידי חיות מהקדושה.

אך כיון שחיות זו מגיעה אליהן על ידי צמצומים ומסכים, אין הדבר מורגש כל כך. רק כאשר מתגלית הארה מהקב"ה, "שלמעלה מן הצמצום", הן בטלות ומבוטלות, וזהו משמעותם של המופתים שהתרחשו במכות.

וזהו החידוש שהיה במופת הראשון, הפיכת המטה לתנין, אשר היווה הכנה לכל עשר המכות⁵⁰:

מטרתה של כל אחת מעשר המכות היתה לשבר דרגה מסוימת של קליפת מצרים, המורכבת, באופן כללי, מעשר דרגות (כידוע⁵¹, ש"את זה לעומת זה עשה האלקים"⁵², וכשם שבקדושה יש עשר דרגות,

(48) ואולי י"ל דההדגשה, "את כולן" בפרש"י היא – דבלע כולן בבת אחת.

(48*) ואדרבה, אם ה' כותב, "את מטותם" ה' מקום לטעות שאין כוונתו להדגיש שליטתו וממשלתו של הקב"ה על פרעה וחרטומיו, כ"א רק המופת שבבליעת "מטותם" (וראה מפרשים שבהערה 47).

(49) ד"ה ויאמר גו' קח את מטך גו' יהי לתנין גו' – תו"א פרשתנו (נו, סע"ד ואילך). אמרי אדה"ז יתקס"ה (ח"א) ע' קפח ואילך. אוה"ת פרשתנו (כרך ז) ע' ב'תרו ואילך.

(50) ראה בזה במקומות שציינו בהערה שלפ"ז (בסגנון אחר קצת).

(51) תניא רפי"ז.

(52) קהלת ז, יד.

טו. מטה בולע – הדגשת כוחו וממשלתו של ה'

לפי זה מובן בפשטות מדוע מסביר רש"י ש"ויבלע מטה אהרן" התרחש, "מאחר שחזר ונעשה מטה בלע את כולן":

אילו היתה הבליעה נעשית כאשר המטה היה תנין, אשר תכונת התנינים היא לבלוע זה את זה, הרי למרות שכאשר תנין אחד בולע תנינים רבים זהו נס, בכל זאת אין מודגשים בכך באופן בולט כל כך הכוח והממשלה של

(43) ומה שלכתחילה נצטווה אהרן רק, והשלך גו' יהי לתנין" (ו, ט) – ולא נזכר ע"ד מופת הבליעה – י"ל כי "והשלך" דאהרן פעל רק, "יהי לתנין", משא"כ (החזרה למטה) מופת הבליעה לא היתה תוצאה מפגולת אהרן.

ומה שפרש"י (פרשתנו ז, כג), גם לואת למופת המטה שנהפך לתנין ולא לוח של דם, והיינו שוהו תוכן מופת המטה שנהפך לתנין, ולכאורה לפי הנ"ל בפנים הול"ל סתם "למופת המטה" ותו לא – הרי בכל אופן קשה (גם את"ל דלא כפנים, דעיקר הכוונה במופת המטה ה' זה ש"ויבלע מטה אהרן"), דהרי פשוט מופת הבליעה הוא גדול יותר מהפיכת המטה לתנין, דבר שגם חרטומי מצרים עשו (וראה ראב"ע שם: כי הוכיח בתחלה אות המטה שה' לתנין ובלע המטות). וי"ל בכמה אופנים: א) רש"י תפס התחלת הנס, שנהפך לתנין. ב) הלשון, גם לואת" שכתוב מורה על המשותף ביניהם, ולכן מתאים זה על "מופת המטה שנהפך לתנין" שהוא דומה להפיכת המים לדם, ולא להבליעה שאינה דומה לזה. ג) ועיקר: ה"ז בא בהמשך לפרש"י שלפ"ז (ו, כב) ויחוק לב פרעה" – לומר על ידי מכשפות אתם עושים כן כו', שלא פירש כן ב"ויחוק לב פרעה" הנאמר בהמשך למופת המטה, כי על נס הבליעה לא ה' יכול לומר, "על ידי מכשפות אתם עושים כן" (וראה רא"ם גו' ויעוד בפרש"י שם), ולכן פ' גם לואת למופת המטה שנהפך לתנין, ש"ע"ז מתאים שיאמר ע"י מכשפות כו' שהרי גם חרטומי מצרים עשו כן, כמו במים לדם (משא"כ מה שבלע מטה אהרן, שמורה אדרבה על היכולת וממשלה על מצרים וחרטומיו, כנ"ל בפנים).